

Veselības apdraudējumi: ES sagatavotības uzlabošana, krīzes pārvarēšana

©Vchalup/AdobeStock

Jaunas ES programmas mērķis ir stiprināt Eiropas veselības aprūpes sistēmas, lai labāk reaģētu uz turpmākām lielām pārrobežu krīzēm, piemēram, Covid-19 pandēmiju.

[Covid-19 uzliesmojums](#) ir parādījis, ka ES valstīm ir labāk jāsadarbojas un jākoordinē darbība krīzes laikā un jāstiprina ES spējas efektīvi reaģēt uz jauniem un turpmākiem pārrobežu veselības apdraudējumiem.

Mācoties no gūtās pieredzes, ir izveidota [jauna programma “ES Veselība” \(“EU4Health”\)](#) ar mērķi novērst nepilnības, kuras atklājusi Covid-19 krīze. Veselības politika, galvenokārt, ir ES dalībvalstu kompetencē, bet [ES var papildināt un atbalstīt valstu pasākumus un pieņemt tiesību aktus konkrētajās nozarēs.](#)

Uzzināt vairāk par ES veselības politiku.

Papildus labākai aizsardzībai pret krīzēm un uzlabojumiem to pārvarēšanā, kas panākti, **stiprinot dalībvalstu veselības aprūpes sistēmas** un **nodrošinot labāku aprūpi**, programmas “ES Veselība” mērķis ir arī veicināt **inovācijas un ieguldījumus** un uzlabot ES iedzīvotāju veselību.

Programmas “ES Veselība” 3 galvenās prioritātes:

- Iedzīvotāju aizsardzība pret nopietniem pārrobežu veselības apdraudējumiem;
- Uzlabota zāļu pieejamība;
- Spēcīgākas veselības aprūpes sistēmas.

10. novembrī Eiropas Parlaments [pieņēma nostāju par jauno ES veselības programmu](#). Eiropas Parlamenta deputāti aicināja izveidot Eiropas veselības reaģēšanas mehānismu, lai uzlabotu sadarbību ES līmenī krīzes laikā, Eiropas uzraudzības sistēmu, lai izvairītos no [zāļu un medicīnisko ierīču trūkuma](#), kā arī lielāku uzmanību pievērst slimību profilaksei un digitalizācijai, izmantojot Eiropas e-veselības reģistru.

3. novembrī panāktajā [provizoriskajā vienošanās par ES daudzgadu budžetu 2021.–2027. gadam](#) Eiropas Parlamenta sarunu grupa vienojās par šīs programmas budžeta palielinājumu no dalībvalstu ierosinātajiem 1,7 miljardiem eiro uz 5,1 miljardiem eiro.

Parlamentam un Padomei tagad ir jāvienojas par galīgajiem noteikumiem, lai programmu varētu īstenot jau no 2021. gada sākuma.

" Covid-19 pandēmija ir parādījusi, ka ES veselības politika ir jāpastiprina. Eiropas Parlaments ir apņēmis izmantot ES Veselības programmas līdzekļus, lai radītu reālu pievienoto vērtību Eiropas iedzīvotāju veselības aizsardzībai nākotnē, apvienojot mūsu spēkus veselības aizsardzības jomā. "

Paskāls Kanfins

(politiskā grupa "Renew Europe", Francija), EP Vides, sabiedrības veselības un pārtikas nekaitīguma komitejas priekšsēdētājs

Eiropas Parlaments aicina izveidot Eiropas veselības savienību

Pēc [debatēm ar veselības komisāri Stellu Kirjakidu](#) 8. jūlijā Eiropas Parlaments 10. jūlijā [pieņemtajā rezolūcijā](#) pauda nostāju par ES turpmāko sabiedrības veselības stratēģijai pēc Covid-19 un tās svarīgākiem principiem. EP deputāti atkārtoti aicināja "izdarīt pareizos secinājumus" no Covid-19 pandēmijas radītās krīzes un ciešāk sadarboties veselības jomā, nodrošinot ES ar spēcīgākiem instrumentiem, lai sagatavotu valstis iespējamām veselības krīzēm nākotnē. EP deputāti aicina :

- Nodrošināt veselības aprūpes kvalitātes minimālos standartus un dalībvalstu veselības aprūpes sistēmu stresa testus, lai atklātu veselības aprūpes sistēmu trūkumus, panākt, lai tās ir gatavas iespējamām veselības krīzēm nākotnē.
- Izveidot efektīvu Eiropas veselības reaģēšanas mehānismu visa veida veselības krīžu pārvarēšanai, nodrošinot un koordinējot zāļu un medicīniskā aprīkojuma stratēģiskās rezerves.
- Nodrošināt visiem cilvēkiem vienlīdzīgu un cenas ziņā pieņemamu piekļuvi gaidāmajām Covid-19 vakcīnām un terapijām.
- Pilnībā īstenot pieeju "veselība visās politikas jomās", integrējot veselības aspektus visās attiecīgajās politikas jomās, piemēram, lauksaimniecībā, transportā, starptautiskajā tirdzniecībā, pētniecībā, vides un klimata aizsardzībā.

Eiropas Parlaments konsekventi veicina ES saskaņotas politikas veidošanu sabiedrības veselības jomā. [17. aprīlī pieņemtajā rezolūcijā](#) EP deputāti aicināja piešķirt īpašu budžetu, lai atbalstītu valstu veselības aprūpes nozares krīzes laikā un nodrošināt nepieciešamās investīcijas pēc krīzes, lai padarītu veselības aprūpes sistēmas noturīgākas un sniegtu

palīdzību smagāk skartajiem.

"Covid-19 pandēmija ir parādījusi, ka ES sabiedrības veselības politika un veiktie pasākumi veselības aizsardzības jomā ir jāpastiprina. Eiropas Parlaments ir apņēmis izmantot ES Veselības programmas ietvaros pieejamos līdzekļus, lai radītu reālu pievienoto vērtību Eiropas iedzīvotāju veselības aizsardzībai nākotnē, apvienojot mūsu spēkus veselības aizsardzības jomā. "

Paskals Kanfins (Politiskā grupa "Renew Europe", Francija)

EP Vides, sabiedrības veselības un pārtikas nekaitīguma komitejas priekšsēdētājs

Jauno veselības programmu plānots īstenot laikposmā **no 2021. līdz 2027. gadam**, bet visas darbības atvēršanās veicināšanai un krīžu pārvaldības uzlabošanai, ir paredzēts īstenot programmas pirmajos gados.

Ko ierosina Komisija?

Pārrobežu veselības apdraudējumu novēršana

Programmas mērķis ir stiprināt profilaksi, sagatavotību, uzraudzību un reaģēšanu krīzes laikā, kā arī uzlabot ārkārtas situāciju spēju koordināciju. Tās mērķis ir izveidot zāļu un medicīnas preču krājumus, veselības aprūpes personāla rezervi, sniegt ekspertu atbalstu un tehnisko palīdzību.

“RescEU” – **ES civilās aizsardzības mehānisma** sastāvdaļa – turpinās nodrošināt ātru reakciju un koncentrēsies uz tiešajām reaģēšanas spējām krīzes situācijās, savukārt “ES Veselība” ietvers stratēģiskus medicīnas krājumus ilgtermiņa lietošanai un medicīnas personāla rezervi, ko varētu mobilizēt krīzes gadījumā.

Zāļu un medikamentu pieejamības nodrošināšana par pieņemamu cenu

ES vēlas atbalstīt darbības, kuru mērķis ir sekot līdzi zāļu, medicīnisko ierīču un citu krīzes sakarā būtisku veselības aprūpes preču deficītiem un ierobežot atkarību no zāļu un aktīvo farmaceitisko vielu importa no trešām valstīm. Programmas mērķis ir arī veicināt inovācijas un videi draudzīgāku ražošanu.

Stiprināt veselības aprūpes sistēmas un veselības aprūpes personālu

Valstu veselības aizsardzības sistēmām ir jākļūst efektīvākām un noturīgākām: veicinot investīcijas slimību profilakses programmās; sekmējot paraugprakses apmaiņu; veicinot pasaules mēroga sadarbību un uzlabojot piekļuvi veselības aprūpei.

"Pieeja "Viena veselība" atzīst, ka cilvēku un dzīvnieku veselība ir savstarpēji saistītas, ka slimības var tikt pārnestas no cilvēkiem uz dzīvniekiem un otrādi, tādēļ tās jāapkaro abos virzienos, un, ka vide ir saikne starp cilvēkiem un dzīvniekiem."

EK priekšlikums par programmas "ES Veselība" izveidi

Ilgtermiņa problēmu risināšana

Programmas "ES Veselība" mērķis ir risināt arī šādus jautājumus:

- nodrošināt ikvienam kvalitatīvu un cenas ziņā pieņemamu veselības aprūpi, novēršot nevienlīdzību veselības jomā;
- veicināt un paplašināt digitālo inovāciju izmantošanas iespējas;
- apkarot nepārnēsājamas slimības, jo īpaši vēzi, sirds un asinsvadu slimības, diabētu, ar garīgo veselību saistītās slimības, uzlabojot diagnosticēšanu, profilaksi un aprūpi (mērķis ir līdz 2030. gadam par trešdaļu mazināt pāragru mirstību);
- veicināt piesardzīgu antibiotiku lietošanu un atbalstīt cīņu pret rezistenci pret antimikrobiāliem līdzekļiem;
- uzlabot vakcinācijas aptvēruma līmeni dalībvalstīs;
- paplašināt veiksmīgas iniciatīvas (piemēram, ES references tīklus, kas apvieno veselības aprūpes speciālistus, lai sniegtu atbalstu pacientiem, kuri slimo ar retām slimībām);
- risināt vides piesārņojuma problēmu un demogrāfisko pārmaiņu (tostarp sabiedrības novecošanas) ietekmi uz sabiedrības veselību.

Programmas "ES veselība" finansējums

Eiropas Komisija ierosina no nākamā daudzgadu budžeta ES Veselības programmā investēt 9,4 miljardus eiro, kas ir **23 reizes vairāk** nekā atvēlētais finansējums veselības aprūpes jomai 2014.-2020. gadam. Eiropas Parlaments jūlijā pieņemtajā rezolūcijā atzinīgi novērtēja ierosināto straujo budžeta palielinājumu jaunajai programmai, tomēr aicināja izveidot īpašu ES fondu, lai palīdzētu stiprināt slimnīcu infrastruktūru un veselības aprūpes pakalpojumus.

Programma "ES Veselība" stiprinās valstu sistēmas, finansējot (piemēri):

- Īpaši pielāgotu atbalstu un konsultācijas valstīm.
- Apmācības medicīnas un veselības aprūpes darbiniekiem norīkošanai darbā visā ES.
- Dalībvalstu sagatavotības un reaģēšanas pasākumu revīziju.
- Klīnisko testēšanu, lai paātrinātu zāļu un vakcīnu izstrādi.
- Pārrobežu sadarbību un partnerības.
- Pētījumu veikšanu, datu vākšanu un salīdzinošo novērtēšanu.

Citi ES finanšu resursi veselības jomas atbalstam tiks nodrošināti ar citu ES programmu starpniecību: Eiropas reģionālās attīstības un kohēzijas fondi medicīnas infrastruktūrai, "Apvārsnis Eiropa" pētniecībai un inovācijai veselības jomā, ESF+ apmācībām un sabiedrības neaizsargāto grupu atbalstam un veselības aprūpes pieejamības veicināšanai.

Eiropas Parlaments aicina izveidot Eiropas Veselības savienību

10. jūlijā pieņemtajā rezolūcijā Parlaments pauda nostāju par ES turpmāko sabiedrības veselības stratēģiju pēc Covid-19. EP deputāti atkārtoti uzsvēra, ka ir jābūvējas no koronavīrusa pandēmijas un aicināja izveidot Eiropas Veselības savienību, kurai būtu spēcīgāki instrumenti, lai reaģētu uz turpmākām ārkārtas situācijām veselības jomā.

11. novembrī Eiropas Komisija **nāca klajā ar priekšlikumu kopumu Eiropas Veselības savienības izveidei**, kas ietver ES krīzes pārvarēšanas spēju stiprināšanu, lai risinātu nopietnus pārrobežu veselības apdraudējumus un Eiropas Slimību profilakses un kontroles centra (*ECDC*) un Eiropas Zāļu aģentūras (*EMA*) pilnvaru pastiprināšanu.

Parlaments konsekventi veicina saskaņotas politikas veidošanu ES sabiedrības veselības jomā. 17. aprīlī pieņemtajā rezolūcijā Parlaments arī aicināja piešķirt īpašu budžetu, lai atbalstītu valstu veselības aprūpes nozares krīzes laikā un nodrošināt nepieciešamās investīcijas pēc krīzes, lai padarītu veselības aprūpes sistēmas noturīgākas un sniegtu palīdzību smagāk skartajiem.

Programma "ES Veselība"

EP rezolūcijas projekts par ES sabiedrības veselības stratēģiju pēc Covid-19 pandēmijas (10.07.2020.)

Eiropas Komisija: Faktu lapa

Eiropas Komisija: Jautājumi un atbildes par jauno programmu "ES Veselība"

Papildu informācija

EP pētījums: ES sabiedrības veselības politika (2018. gada septembris)

Eiropas Parlamenta Izpētes dienests: Pārrobežu veselības apdraudējumi (2020. gada janvāris)

Procedūras posmi

Eiropas Komisija: faktu lapa

Eiropas Komisija: jautājumi un atbildes par jauno programmu "ES Veselība";

Informatīvais paziņojums par ES sabiedrības veselības politiku (2020. gada jūlijs);

EP Izpētes dienesta informatīvais paziņojums: pārrobežu veselības apdraudējumi (2020. gada janvāris).